

1,95

EDI total

POSTOJEĆI IZBORNI SISTEM U SRBIJI

EDI je indeks demokratičnosti izbornih sistema. Koristi se za procenu kvaliteta predloaga izbornih sistema koje predlažu političke stranke, stručna javnost i civilno društvo u Srbiji.

NIVO DEMOKRATIČNOSTI

4-5 VISOK

3-4 ZADOVOLJAVAJUĆI

2-3 SREDNJI

1-2 NIZAK

0-1 VEOMA NIZAK

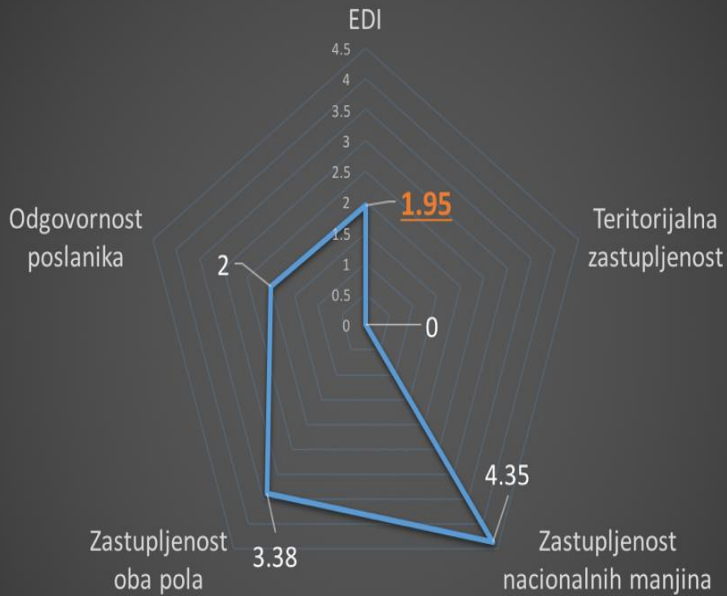
Opis izbornog sistema: Srbija je jedna izborna jedinica, a poslanici se biraju sa lista partija i koalicija (proporcionalni izborni sistem). U raspodeli mandata učestvuju samo izborne liste koje su dobile najmanje 5% glasova broja izašlih birača. Cenzus od 5% ne važi za liste nacionalnih manjina. Prisustvo žena u parlamentu obezbeđuje se obavezom da svako treće lice na listama mora biti predstavnik manje zastupljenog pola. Poslanici se biraju po redosledu na listama kandidata političkih partija i koalicija. Ovaj izborni sistem je, uz manje promene, u primeni od 2000. godine.

Teritorijalna zastupljenost Srbije u parlamentu: U sazivima Skupštine koji su se birali po ovom izbornom sistemu, između 90 i 104 opština i gradova nisu imali niti jednog poslanika sa prebivalištem u tom gradu. Rekord i dalje drži saziv iz 2000. godine kada čak 104 opštine (60%) nije imalo niti jednog poslanika. Dominacija velikih gradova, posebno dominantno prisustvo Beograda i Novog Sada je zapaženo u svim statistikama. Oko trećinu svih poslanika u Skupštini u svim sazivima posle 2000. godine čine poslanici sa prebivalištem u Beogradu (u kojem živi oko 22% stanovništva), dok iz Novog Sada dolazi oko 20 poslanika, što je gotovo duplo veći procenat mandata od učešća broja stanovnika Novog Sada u broju stanovnika Srbije. Čak 70% stanovništva živi na teritoriji koja nije dovoljno zastupljena u parlamentu od 2000. godine, a po pravilu je reč o regionima koji su nedovoljno razvijeni.

Prisustvo predstavnika nacionalnih manjina u parlamentu: Postojeći izborni sistem obezbeđuje jako prisustvo lista nacionalnih manjina iz razloga što zakon ne predviđa cenzus za ove liste. Reč je o dobroj strani izbornog sistema koji je u prethodnim sazivima ne samo obezbedio solidan broj poslanika iz manjinskih grupa, već i redovno učešće i prisustvo predstavnika nacionalnih manjina u izvršnoj vlasti. Ipak, sistem bi mogao da se unapredi sa aspekta zaštite od zloupotreba. Naime, na izborima 2012. godine, lista partije «Nijedan od ponuđenih odgovora», koja je proforme registrovana kao partija vlaške nacionalne manjine, osvojila je jedno poslaničko mesto sa manje od 23.000 glasova.

Prisustvo manje zastupljenog pola u parlamentu: Izborni sistem predviđa da na listama kandidata za poslanike svako treće mesto zauzima predstavnik manje zastupljenog pola. Reč je o odredbi koja je značajno poboljšala prisustvo žena u poslaničkim klupama. U tom smislu, sadašnji sistem je solidno ocenjen. Nedostatak ovog sistema se više može naći u nedostatku podsticaja za unapređenje kulture političkih partija. Skoro sve liste se drže zakonskog minimuma za broj kandidatkinja na njihovim listama. U trenutku izrade izveštaja (oktobar 2015. godine), niti jedna od 12 poslaničkih grupa nema ženu za predsednicu, dok je nešto bolja situacija sa skupštinskim odborima, gde 8 od 20 postojećih odbora imaju predsednice poslanice.

Odgovornost poslanika u odnosu na građane: Kako su izabrani sa lista političkih partija, poslanici prvenstveno odgovaraju svojim partijama i partijskim šefovima, a način glasanja određen je partijskom odlukom. Na ovaj način nije obezbeđena zaštita političkih interesa lokalnih zajednica koje faktički nemaju svoje predstavnike. Kako zajednice nemaju mogućnosti da definišu i štite svoje interese u parlamentu, posledice se mogu videti ne samo u ponašanju poslanika (gde nisu retke situacije da poslanici glasaju direktno protiv interesa mesta u kojima je njihovo prebivalište), već i u činjenici da se budžeti lokalnih samouprava smanjuju u realnoj vrednosti od 2007. godine usled čestih promena sistema finansiranja usmerenih pre svega ka konsolidaciji republičkog budžeta. Ovakvih i sličnih primera ostvarivanja «nadmoći» nacionalnog nivoa ima puno, a svakako da su podstaknuti postojanjem identičnog izbornog sistema na lokalnom nivou. Kontrolna uloga parlamenta je potpuno izgubljena usled ovog sistema, i na žalost, nedovoljno prepoznata i od samih poslanika i od građana.

UKUPNA OCENA:

Sistem je dobio ukupnu ocenu od 1.95, što ukazuje na izuzetno ozbiljne nedostatke. Glavne zamerke ovom sistemu nalazimo u nemogućnosti ostvarenja veće teritorijalne zastupljenosti Srbije u parlamentu, metropolizaciji parlamenta, nedostatku sistemskog podsticaja za razvoj demokratičnosti stranaka i regrutovanje elite za kandidate za poslanike, nedostatku sistema odgovornosti poslanika prema građanima, kao i nedostatku osnova za ostvarenje kontrolne uloge parlamenta u odnosu na izvršnu vlast. Ovakav izborni sistem je jedan od stubova partokratije u Srbiji.

Jedina prednost ovog sistema jeste što obezbeđuje prisustvo nacionalnih manjina u parlamentu i izvršnoj vlasti, kao i što je obezbedio veće učešće žena u radu parlamenta, doduše još uvek ne u dovoljnoj meri.